AD

ORATIVNCVLAS VI

IN SCHOLA THOMANA

D. XXII APRIL. A. C. CIƆIƆCCLXIII

HORA IX MATVTINA

AVDIENDAS

PATRONOS ET FAVTORES

INVITAT

ET

RITVVM ANTIQVORVM INVESTIGATOREM NON ESSE EXLEGEM

DEMONSTRAT

M. IO. FRIDERICVS LEISNERVS

RECTOR

LIPSIAE

EX OFFICINA BREITKOPFIA

ui de ritibus gentium cerimoniiſque, vel ab antiquitate vel hac recenti aetate inſtitutis, exponunt, haud dubie partem hiſtoriae, eamque perutilem, et ad ingenium hominum moreſque cognoſcendos non parum accommodatam, perſequuntur. Neque enim ambigere licet, placuerintne ſibi olim Dardanenſes in corporis munditie, an in ſordibus et illuuie, ſi quis relatum legit, iis, quoad viuerent, ter duntaxat ſqualorem ſordeſque corporis lauando deterſas fuiſſe, quum in lucem editi eſſent, quum nuptias facturi eſſent, et quum mortem obiiſſent.

Etſi vero veterum rituum deſcriptio tam plana eſt prima ſpecie, tamque expedita, vt omnis eorum opera laborque parui faciendus videatur, qui ſe ad explicandos eos conferunt, quum nihil videatur eſſe facilius, quam ea pertractare, quae quotidiana prope conſuetudine hominum vſu veniunt, quaeque in factis et moribus totius vitae verſantur; tamen, etſi nolim nodum in ſcirpo quaerere, difficultateſque in re facili comminiſci, non dubitarim contendere, etiam his et circumſpectionem et accuratam quandam diligentiam adhibendam eſſe, qui in ritibus

bus antiquis explicandis ſibi ab errore cauere velint, et tanquam in via plana inoffenſo pede ambulare.

Norunt omnes, eſſe hiſtoricis quaſdam leges poſitas, quas egredi nemini, quas negligere nuſquam, liceat, cuius generis non modo ſunt illae: *ne quid falſi dicere audeas: ne quid veri dicere non audeas:* ſed et aliae, quae ex iſtis fere ducuntur, veluti: *caueat hiſtoricus, ne ſuum de rebus factis iudicium cum factis ipſis confundat: curet idem, vt ſuis quaeque locis, perſonis, temporibus adſignet: prouideat denique, ne obuia nimis, ne vulgaria, et quae per ſe intelligi poſſint, quaeque ſcire non multum intereſt, iuſto liberalius adponat.*

Iam extra controuerſiam poſitum eſt, his iiſdem legibus alligari etiam omnes, qui ad explicandos antiquos ritus accedunt. Quis neget, quemadmodum bona fide agendum eſt hiſtorico, ita rituum enarratori videndum eſſe, ne falſis et commentitiis ritibus moribuſque, vel antiquitati vel huic recenti aetati affingendis, lectores decipiat. A qua lege, non deſunt, qui deflectant, ſiue male coniectando et errore, ſiue mentiendi libidine, a vero abducti, ſiue credulitate, ſiue ſtudio partim incredibilium, partim ridiculorum, relatu commendationem ſibi parandi. Per errorem prope ridiculum fingere ritum videtur, ac meretricibus matroniſque tribuere, vetus interpres Iuuenalis ad Sat. VI, 120, vbi poeta Meſſalinam ſcribit lupanar intraſſe

- - nigrum flauo crinem abſcondente galero.

Ad quem locum quid interpres? Primum galerum interpretatur *crinem ſuppoſitum, rotundum muliebre capitis tegumentum in modum galeae factum, quo vterentur meretrices.* Mox rationem redditurus, cur flauus galerus fuerit, addit, *nigro crine matronas vſas.* Deliraſſe hic grammaticus iſte exiſtimandus eſſet, ſi omnes matronas crine nigro, et contra meretrices flauo, fuiſſe ſenſiſſet. Omnis ritus ea vis eſt, vt ab actionibus humanis abeſſe quidem poſſit, moribus tamen receptus ſit. Sed quis hoc moribus poſſe recipi ſomniauerit, vt, quae futurae meretrices ſunt, flauo crine naſcantur? Itaque Octauius Ferrarius de re veſt. P. II L. I c. 20 p. 42, *Quod vero,* inquit, *vetus Scholiaſtes adiicit, ideo flauum ſumtum, quia nigro crine matro-*

 nae

nae vtebantur, Grammatici deliramentum est. Quis enim credat, matronas omnes nigro, meretrices flauo, crine fuisse? Sed bona verba quaeso! Si enim mihi, quid sentiam, dicere licet, excusate ista et citra vllam delirationem grammaticus scribit. Non enim verba facit de crine naturali, sed de adscititio, hoc est, de flauo galero, qui vtique meretricum moribus aeque, ac vestes versicolores apud Athenienses, recipi potuit. Neque difficile est, coniectura assequi, quonam vitio abreptus P. Daniel Huetius vanissime tradiderit, quo ritu consuerit Consul Hardenbergae, quod oppidum est Transisalaniae, creari. Lubet ritum verbis auctoris ex itinere Suecico adscribere:

Mox Hardenbergam sera sub nocte venimus:
Ridetur nobis veteri mos ductus ab aeuo.
Quippe vbi deligitur reuoluto tempore consul,
Barbati circa mensam statuuntur acernam,
Hispidaque imponunt attenti menta Quirites:
Porrigitur series barbarum desuper ingens.
Bestia, pes mordax, sueta inter crescere sordes,
Ponitur in medio: tum cuius numine Diuum
Barbam adiit, festo huic gratantur murmure patres,
Atque celebratur subiecta per oppida consul.

Quum sint non spernendi auctores, qui hunc morem in isto oppido vel vigere vel viguisse vnquam negent; recte Huetium vel vano rumore ductum, vel animi causa, ista lusisse dixeris. Nec falleris iudicio, si huic narratiunculae geminam putabis illam, quae iactatur de sella Romae perforata, passimque circumfertur.

Sed ritus commentitios, si non ex toto, tamen ex parte, parit etiam consuetudo praua nostrum de rebus factis iudicium pro ipsis factis habendi. Aegyptiorum sacerdotibus interdictum quorundam leguminum esu fuisse, satis constat, auctorumque idoneorum testimoniis comprobari potest. Sed quis aeque idoneorum probauerit illud, Aegyptios talia legumina pro numinibus coluisse, tetenderitue, causam Iuuenali fuisse, cur exclamaret XV, 10:

O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis
Numina!

Quod

Quod Aegyptiis, idem propemodum Iudaeis, accidit, quibus quum abſtinendum eſſet eſu porci, tanquam foedi animalis et immundi, praecipitato de hac abſtinentia iudicio coeperunt nonnulli religioſum porcorum cultum Iudaeorum genti exprobare. Quo locus e Petronii fragmentis pertinet:

Iudaeus licet et porcinum Numen adoret,
Et cilli ſummas inuocet auriculas.

In cuius erroris ſocietatem venire et Chriſtiani credebantur, non quod et ipſi abſtinendum ſibi a carne ſuilla credebant, ſed quia, quae erat ſupina ſcriptorum gentilium negligentia, a Iudaeis non ſatis diſcernebantur. Non diſſimulare hoc loco poſſum, quam iniuriam praue iudicando et Iudaeis et Chriſtianis intulerant gentiles, eandem viciſſim Chriſtianorum nonnullos ſcriptores intuliſſe gentilibus, et ita retuliſſe par pari. Quid enim eſt, quod Lactantius I, 20 Floram ſcortum fuiſſe dicat, in deas relatum, inque eius honorem, quod magnas opes ex arte meretricia quaeſitas reliquiſſet populo romano, Floralia quotannis celebrata exiſtimet? Poteſt evidentibus Varronis de L. L. IV p. 20 teſtimoniis doceri, Floram fuiſſe Sabinorum deam, et a Tatio rege cum aliis numinibus ad Romanos translatam. Nec queo mihi temperare, quin eiuſdem ſiue malignitatis ſiue ignorantiae accuſem Tertullianum, Minucium Felicem, Lactantium eundem, quando de Cluacina Venere loquuntur, tanquam dea latrinis praefecta, eiuſque ſimulacro in cloaca reperto. Lactantius, *Cloacinae*, inquit, *ſimulacrum in cloaca maxima repertum Tatius conſecravit, et quia, cuius eſſet effigies, ignorabat, ex loco illi nomen impoſuit.* Satis apparet, Lactantium loqui de Tatio Sabinorum rege, collega aliquamdiu Romuli. Quaerere hic ex Lactantii defenſoribus, ſi qui ſunt, lubet, quae hoc tempore fuerit cloaca maxima, quod operum omnium maximum, vt Plinius vocat, centum demum annis et amplius poſt Tatium ſtructum a Tarquinio Priſco conſtat? Sed quae tandem eſt, inquis, Venus iſta, ſeu Cluacina ſeu Cloacina? Audiendum eſſe Plinium viri docti monent, qui XV, 29 ita: *Myrtus fuit, vbi nunc Roma eſt, iam tum, quum conderetur: quippe ita traditur, myrtea verbena Romanos Sabinoſque, quum propter raptas virgines dimicare voluiſſent, depoſitis*

 armis

armis purgatos in eo loco, qui nunc ſigna Veneris Cluacinae habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant. Secundum Plinium igitur Cluacina non a cloaca nomen habet, ſed eſt quaſi purgatrix et expiatrix.

Nihil ambigo, ſitne hic potius error, quam alius, qui eorum inſidet animis, qui et fuiſſe gentes et nunc eſſe ſibi perſuadent, ita immanitate, vt loquitur Cotta apud Cic. de N. D. I, 23 efferatas, vt apud eos nulla ſuſpicio deorum ſit. Mihi videntur ii, qui ad gentes commeant et moribus et ſermone diſſonas, vbi nullos ſacrorum ritus ibi animaduertunt ſimiles iis, qui auribus eorum oculiſque familiares ſunt, quibuſque adſueti ſunt, facile eo delabi, vt ſibi gentes fingant, in quarum animis nulla cognitio inſit diuinitatis. Nam ſicut ſaepe facile eſt, dicere, quid quis fecerit, et quomodo: non aeque facile, quid non fecerit, aut quomodo; ita mihi maior religio eſt, maiorque, ne in errorem inducar, metus, ſi quem audio, qui ſe ad populum delatum teſtetur, Dei ſacrorumque rituum et cerimoniarum prorſus ignarum, quam ſi quis, quinam dii ab aliqua gente et quomodo colantur, narret. Cui religioni eo magis mihi ſeruiendum putabo, quia noui, ipſum Apoſtolum diuino ſpiritu actum affirmare, τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερὸν εἶναι τοῖς ἔθνεσιν. Si itaque ipſe ad populum venirem templis carentem, qui nec precum formulis, nec iureiurando, nec ſacrificiis vteretur, nec vllas cerimonias, nec ritus ſacrorum vllos mihi cognitos obiret, mihi diu cum eo verſandum putarem, veniendum in eius intimam familiaritatem, omnia circumſpicienda, excutienda omnia, ſcrutanda eius arcana et occulta, penetrandum ad ſenſus hominum opinioneſque, prope irrependum in latebras receſſuſque animorum, ante quam talem populum vel in ſuſpicionem ἀθεότητος vocarem. Colunt enim deos alii aliis modis: nonnulli ſacra ſua vulgant: nonnulli occultant, et ſaepe tantum habent myſteriorum, vt ad ea ne initiati quidem, immo vt ne myſtae quidem omnes, admittantur. Qui hic auctoritatibus aduerſus nos pugnant, tanquam Baelii et aliorum, qui itineraria conſarcinarunt, his auctoritates grauiſſimorum auctorum opponere licebit, Maturini Veiſſerii la Croſe, et aliorum, quorum magnum

gnum numerum producit Fabricius Bibliogr. antiquar. VIII, 3, quibus addi poterit Elias Benoist in praefatione obſeruationum ad Io. Tolandi Origines Iudaicas, gallice ſcriptarum.

Antequam hunc locum relinquam, commemorandus mihi Ariſtoteles eſt, qui veterum Thracum tantum fuiſſe tradit ſtuporem, vt in numerando vltra quaternarium non potuerint progredi. Agedum, ſumme Ariſtoteles, quid quaeſo hic in facto poſitum eſt? Profecto nihil niſi hoc vnum, veteres Thracas eam numerandi rationem ſequutos eſſe, quae vltra quaternarium non procedit. Sed num illud aeque in facto poſitum eſt, a ſtupore Thracum hunc numerandi morem eſſe repetendum? Minime: hoc tuum de iſto factum iudicium eſt. Videndum vero, an rectum. Videre mihi videor, cur te ratio fugerit. Numerandi rationem, quae ad denarium progreditur, eſſe credidiſti neceſſariam, eamque ab natura ipſa potius, quam ab humano conſilio, deriuandam. Si tua vita in haec tempora incidiſſet, ſi Weigelius, ſi Leibnitius, ſi nonnulli alii tibi innotuiſſent, qui planum fecerunt, poſſe eum etiam perfectum eſſe arithmeticum, qui quinque, qui duo, numerare neſciat, profecto, quin iſtam ſententiam ferres, tibi temperaſſes. Interim ſi ſolatium eſt, ſocios habere errorum, ſolatio tibi eſſe multi poterunt, qui prope ad eundem lapidem impingunt, quique ſtupidos Abderitas putant, quaeſitique, cur putent, hoc adferunt, plurimos eorum aliquando in febrim incidiſſe, coniunctam cum tanto delirio, vt verſus funderent, carmina poetarum recitarent, in triuiiſque et compitis paſſim diſcurrentes hiſtrioniam facerent. Eho obſecro, quid ita ratiocinantur? Caditne deliratio in ſtupidos ſolos? vel potius, cadetne vnquam deliratio tam elegans, pene dixerim, tam amabilis omnino in ſtupidos? An dica ergo Voſſio ſcribenda, qui ad Melam p. 442 talia a deliris potius, quam de deliris, dici exiſtimat? Sed quid his diutius immoror? Veniamus ad eos, qui in ritibus exponendis nimis vulgaria, nimis minuta, nec ritus ei genti, de qua exponunt, proprios, ſed prope omnibus gentibus communes, nec veteri tantum aetate, ſed omni, receptos, ac fere neceſſario vbique et ſem-

ſemper obſeruandos, conſectantur. Non audiendos quidem puto nonnullos, quorum ſunt non in humaniorum modo literarum, ſed in philoſophiae etiam, aliarumque diſciplinarum minutias plurima et aculeata dicteria, quippe qui pro ſua leuitate non ſatis reputant, minuta eſſe apta et copulata magnis, rerumque minimarum obſeruationem ingentibus ſaepe commodis locum feciſſe. Quid prima ſpecie leuius eſt, quam noſſe, ſepelierintne Athenienſes olim mortuos ita, vt ad occaſum, an vero ita, vt ad orientem ſpectarent ſepulti? Sed operae pretium erit, ex Aeliano VII, 19 diſcere, quantum tam paruae rei cognitio profuerit Soloni, quum demonſtrare et vincere vellet argumentis, Salamina inſulam non Megarenſium eſſe, ſed Athenienſium. Cuius notae homines ferre nolunt, verbi cauſa, eos, qui de calceis veterum ſcribunt, iiſque indignantur non ſecus, ac ſi Camarinam mouerent. Quorum quod quaeſo in calceis faſtidium eſt, nullum quum ſit in armillis, in inauribus, in torquibus veterum? et quorum cenſura dat veniam fibulis, lucernis, lecticis, quid vexat calceos? Scilicet quorum auribus honos praefandus eſt, quoties quaeris, quo pretio veneat par calceorum, horum ocelli vulnerantur, quum obiicitur illis libellus, qui de calceis inſcribitur. Cuiuſmodi libellorum auctores, dici vix poteſt, quot locis obſcuris veterum librorum lucem adferant. Hos ergo aut plane de manibus iuuentutis excutiendos dicemus, aut ita legendos, vt ne intelligantur quidem, aut iis gratiam habendam, qui etiam haec antiquitatis inſtituta explicanda ſibi ſumſerunt. Quamquam igitur non ſumus ita delicati, vt faſtidium nobis pariant, qui de veterum calceis exponunt, facileque a nobis impetramus, vt attentionis aliquid conuertamus non modo in aurea deorum ſandalia, in Dianae endromidas, lunataſque pelles ſenatorum, et ſacerdotum phaecaſia, ſed etiam in militum caligas, ſoccos comoedorum, cothurnos tragoedorum, ipſaſque peribaridas ancillarum, et perones ruſticorum; nollemus tamen, eſſe aliquos tam putidos, vt ſe nobis putent ritus veterum reconditos, ſolique antiquitati proprios, in lucem proferre, quum obſeruant, piſcatores apud veteres in

ſco-

scopulis insidiatos esse piscibus, pastores secum in pascua deducere canes consueuisse, ingentemque testium manum cogant, qui haec ita fuisse confirment, non sane multum illis dissimiles, qui obseruauerint, morem fuisse veterum, intendentibus se tenebris candelas accendere. Hoc est illud vitium, quod in praestantissimo alioquin viro, Barnaba Brissonio, reprehendit Iustus Ios. Scaliger in epistola IX, quae est ad Seguinum: *rem vulgatissimam testimoniis*, inquit, *velle probare, hoc vero est, quod Graeci dicunt, μύξον ἐπὶ φακῇ. Mira nos docet Brissonius, Persas regibus paruisse: reges vero ipsos castra diligentissime fossa et vallo muniuisse: stipatores, satellites, officia palatina habuisse. Si iste solis regibus Persarum mos fuit, laudo diligentiam scriptoris. Sin res est vulgatissima, et omnium regum, quid est tot testes citare, quam centones sarcire?* Sed quod difficile est in omnibus fere, seruare modum, id multo est difficillimum his, qui sibi aliquid argumenti ad scribendum sumunt. Itaque qui, vt hoc vtar, strategemata exposuerunt, facta quaedam in illis posuere, quae strategemata non sunt, et, qui prouerbia collegerunt, saepe ibi prouerbia se inuenisse sibi visi sunt, vbi nulla sunt. Quod de his eleganter Muretus V. L. XII, 17 dixit, idem conuenit in vetustorum rituum indagatores: vt quibusdam hominibus male adfectis, quicquid edunt, in bilem aut pituitam, ita istis, quicquid legunt, in ritus, in mores veterum, opinionesque vertitur.

Sunt exposita fere, quae de antiquariorum minutiis dicenda videbantur. Nempe igitur restat, vt de illis adiiciam, qui non suis quaeque personis, locis, temporibus tribuunt, de quibus plura dicenda haberem, quam putentur dici posse; sed quum ad exitum festinet commentatiuncula, rem paucis expediam. Venit hic in mentem primum eorum, qui vel graecos ritus romanis, vel vice versa romanos ritus tribuunt graecis. Etsi enim a Graecis olim permulta ad Romanos translata sunt, religio, leges, modus loquendi, et ritus prope innumerabiles, ita vt magnam rituum romanorum partem norit, qui graecos nouit; nonnulla tamen instituta Graecorum, nonnulla etiam Romanorum, ita manserunt propria, vt ea ab altero populo cum altero nunquam communicata fuerint.

rint. Pila ludere puellas graecas obſeruant viri docti, non vero romanas. Similiter lapideos imbres Nouemdiali ſacro expiare non niſi Romanis vſitatum fuit.

Sunt, qui tradant, ad compeſcendam transfugarum perfidiam, notas militum manibus inuſtas fuiſſe apud Graecos, quae ſtigmata dicuntur. Mihi vero nondum ſatis certum videtur, hunc ritum graecum fuiſſe: fuiſſe romanum facile concedo. Caput quaſſas, B. L., ringeris, meque ad Aetium Amidenum, ad Scribonium Largum, Vegetium, multoſque alios amandas? Cura non defuit euoluendi hos omnes: necdum tamen mihi dubitatio ſublata eſt. Auctores, qui inſpiciendi mihi proponuntur, aut de Romanorum ſtigmatibus militaribus loquuntur, aut de ſtigmatibus ſeruorum. At ſum iuſto difficilior, qui ne Aetium quidem audiam, medicum graecum. Aetii haec ſunt VIII, 12: *Στίγματα καλȣ̃σι τὰ ἐπὶ τȣ̃ προσώπȣ, ἢ ἄλλȣ τινος μέρȣς τȣ̃ σώματος ἐπιγραφόμενα, οἷα τῶν ςρατευομένων ἐν ταῖς χερσίν.* Quid igitur? Intelligo, Aetium docere, quid fuerint ſtigmata, et fuiſſe militantium manibus inſcripta. Fuiſſe hunc morem veterum Graecorum, non intelligo. Vixit hic Aetius ſub Iuſtiniano, qua tempeſtate Romani dudum rerum domini facti erant. Ritus cunctos a tali auctore, quamuis graeco, expreſſos, non magis graecos putem, quam inſtituta omnia, quae a latinis ſcriptoribus, veluti Terentio, memorantur, eſſe latina.

Mediolanum, clariſſimam Inſubriae vrbem, a Frederico Aenobarbo non modo funditus euerſam, ſed etiam aratris proſciſſam in agri ſpeciem, neque frugis ſed ſalis ſemen, ludibrii cauſa, accepiſſe, omnibus, qui hiſtoriam attigerunt, notum eſt. Quaerentibus, cuiuſnam populi ritu haec imperator fecerit, aliqui reſpondebunt, vtrumque Romanorum more factum fuiſſe. Barrii certe haec eſt ſententia. Sed videor habere, quod rectius reſpondeam. Conſuetudinem vrbes euerſas aratro proſcindendi eſſe romanam, et Horatius I, od. 16 et ICti ad Pandectas iuris ciuilis docebunt. An eandem conſuetudinem recte Propertius tribuerit Graecis, videndum eſt. At mos areas dirutarum vrbium ſale conſerendi ab Ebraeis videtur ductus eſſe, id quod probavit

vit Stephanus Morinus in diss. de sale adspergi solito super vrbium dirutarum ruinas.

Postulat locus, vt de iis dicam, qui non suo quaeque tempori adsignant. In imperatorum romanorum cultu adhibitum fuisse ignem, dubitare sinunt neminem ea, quae Lipsius ad Taciti A. Exc. A. et Eschenbachius in diss. de igne, Augustis praelato, adserunt. Quem ritum qui apud Horatium. Sat. I, 5, 36 tribuunt Aufidio Fundorum praetori, hi tribuunt ei aliquid nondum vsitatum, et quod fortasse Antoninorum demum aeuo vsurpari coepit. Subscribendum putem doctissimo Gesnero, qui *prunae vatillum* foculum sacrificandi causa praelatum magistratui opinatur. Datur tamen non modo poetis haec venia, vt tempora velut praecipiant, et aliquid fuisse factumue esse fingant, quum nondum factum erat; sed etiam historicis, vt, quum Liuius VII, 10 de hispanico gladio tanquam Romanis familiari loquitur, qui diu post esse in vsu coepit, et de stipendio, qua tempestate nondum institutum erat. Non sunt ergo ei legi, quam posuimus: *suo quaeque tempori adsigna*, nec poetae nec historici adstricti? Sunt vtique: sed quis tales scriptores sine piaculo carpere possit etiam tum, quum decipere nos videntur? quis tam morosus, vt inuideat illis, aut certe illorum defensoribus deuerticula et suffugia infirmitatis, hoc est, salutiferum illud est ἀλεξίκακον nomen προλήψεος? Qui vero tam promti sumus ad gratiam faciendam his, quid non sperare a nostra facilitate poterunt, qui ita loquuntur, quasi ritus quidem retinerentur, qui dudum in vsu esse desierunt? Nam locutiones antiquae manent, etiamsi res desierunt, et aliae eiusdem vsus in earum locum successerunt. Itaque etiam nunc et pendimus pecuniam, et dicimus ad clepsydram, et album nostrum calculum aliorum sententiae adiicimus: et mulieres nubunt viris, et quidam nostrum solis digitis diuites sunt: et quum inscriptio in sepulcro ponenda est, etsi non iuxta viam in agris condito, alloquimur viatores et admonemus, vt sistant gradum et adstent.

Nihil reſtat, niſi vt nomina eorum addam; qui diſceſſuri e ſchola noſtra oratiunculas recitare conſtituerunt, et demonſtrare, *maiora eſſe in opulentia, quam in paupertate, ad virtutem acquirendam impedimenta.* Nomina igitur eorum ſunt

IO. CHRISTIAN. GOTTLOB MVLLERVS, *Lipſ.*
PAVLVS FRIDER. SCHARNOVIVS, *Iuterboc*
CAROL. FRIDER. WILHELMVS SCHWEINITIVS *Belgern*
IO. MICHAEL MICHAELIS, *Taennſtadienſ.*
CHRISTIAN. GOTTLIEB VIBIGIVS, *Zſchopavienſ.*
IO. CHRISTIAN. LIMBRECHT, *Grimmenſis*

Ad quos beneuole audiendos ſi ii, ad quorum vel tutelam vel curam aliquam haec ſchola pertinet, frequentes conuenire velint, et ipſe me illis quam plurimum debere exiſtimabo, et ſex illi bonae indolis iuuenes maximo ſe beneficio affectos putabunt.

